

Ålands Näringsliv har getts möjlighet att komma med utlåtande om Ålands landskapsregering förslag till ny vattenlag.

Vi kan inledningsvis konstatera att förslaget innebär en relativt stor förändring jämfört med tidigare bestämmelser. Man uppdaterar begrepp och formuleringar vilket rimligtvis bör ha en stor påverkan på alla verksamheter som berörs av vattenlagen, dvs industri, skogsägare, jordbrukare, fiskare och fiskodlare för att nämna några. Således är lagen viktig för hur man på Åland har möjlighet att verka i näringar som berörs av vattenlagen.

Tyvärr är det också svårt att göra bedömningar om lagens konsekvenser, då man i många fall skriver lagtexten relativt övergripande för att istället hänvisa de konkreta regelverken till förordningar som i dagsläget saknar offentlighet. Då dessa förordningarna i allra högsta grad påverkar tillståndsgivningen inom den nya vattenlagen, är det i dagsläget i princip omöjligt att ha en uppfattning om hur tillämpningen kommer att påverka dagens näringar.

Ålands Näringsliv vill understryka att all form av tillståndsgivning som är relevant för vattenlagen bör ta hänsyn till följande principer:

- Upprätthållande av vattenkvaliteten på och runt Åland
- Respekt för befintliga näringar som under decennier har bidragit till samhällets ekonomi
- Möjligheter att utveckla näringar som är rör vattenanvändning på och runt Åland

Nedan några specifika punkter vi vill lyfta.

- I beredningen har man i stor utsträckning fokuserat på miljö och vattenskydd. I den inledande diskussionen som går igenom några direktiv har man inte en enda gång refererat till näringslivets ekonomiska betydelse för Åland, vilket vore på sin plats. Vi vill påminna om hållbarhetsbegreppets tre delar där också ekonomisk och social hållbarhet bör vägas in.
- I förslaget skriver man att givande av tillstånd kan bero på samhällsekonomiska effekter. Däremot är det svårt att utreda i vilken utsträckning detta ska tillämpas i praktiken, då det inte står närmare definierat. Det är också sannolikt att detta ges låg prioritet då man i beredningen i huvudsak fokuserat på miljöåtgärder och i princip inte alls på de samhällsekonomiska konsekvenserna. I beredningen är näringarnas samhällsekonomiska effekter inte ens utredda, även om de bör vara kända inom det offentliga Åland.
- Man skriver att förslaget utgår från att befintliga verksamheter ska kunna fortsätta sin verksamhet, så länge de på sikt på ett eller annat sätt minskar sin negativa miljöpåverkan. I vilken utsträckning behöver man minska sin miljöpåverkan för att uppfylla lagens krav? Detta kunde definieras.
- Utifrån begreppet att befintliga näringar på ett eller annat sätt ska minska sin miljöpåverkan, ställer vi oss frågan hur en utveckling (expansion) av verksamheterna är möjlig? Är en ökad produktion som innebär lägre utsläpp per produktionsenhet i linje med lagstiftarens intentioner? Man skriver i 52§ att en verksamhet får använda 2/3-delar av de miljöförbättrande åtgärderna (förbättringsöverskottet), men det är oklart hur denna regel ska tillämpas. Ser man till dagens tillämpning är man mycket restriktiv och förslaget antyder inte att detta ska ändra.
- Man har i lagförslaget antagit hårdare tolkningar än förarbetena till lagen rekommenderat. Det handlar om att man i princip föreslagit att hänsyn ska tas till om verksamhet "hotar" t.ex. vattenkvaliteten, medan man i förarbetena (och på andra håll) har föreslagit en formulering om att verksamhet "allvarligt ska hota" vattenkvaliteten. Detta bör rimligtvis ha en negativ inverkan på tillämpningen och verksameters möjligheter. Därför borde detta vara mer preciserat hur lagstiftaren har tänkt sig.

- Det är självklart att vatten- och jordägare som drabbas av lagstridiga åtgärder, ska ha rätt till skadestånd. Däremot är det svårt att avgöra hur detta ska tillämpas i praktiken. Då lagen innebär att stor förändring finns det en risk att befintliga verksamheter blir "olagliga" med lagens införande. Således är rättsläget osäkert för industri och primärnäringsar som idag behöver invänta domstolsavgöranden för att se huruvida de är skadeståndsskyldiga och i vilken utsträckning. Naturligtvis har vi tidigare inte sett detta som ett problem, men åter är avsaknaden av de avgörande förordningarna något som för med sig att vi har svårt att ha en åsikt om detta i dagsläget.
- Lagförslaget innebär också en förändring i preskriptionstid där man istället för att börja räkna vid tiden då verksamheten pågick, har man flyttat fram preskriptionstidens början till den tid då skadan blev uppenbar för den skadelidande. Således inför man en form av retroaktiv bedömning här, något som ger mer osäkert rättsläge för befintliga verksamheter. Det är negativt för näringar som är beroende av denna lagstiftning.

Ålands Näringsliv vill slutligen understryka det som sades ovan om att det är svårt att bedöma hur tillståndshanteringen ska skötas, då detta regleras i förordningar som inte är publicerade i dagsläget. Det blir därmed oerhört viktigt att förordningarna och tillämpningen av lagen tar fasta på de principer som vi nämnde tidigare.

Högaktningsfullt

Anders Ekström
VD, Ålands Näringsliv